

DYSTRYBUCJA ZASOBÓW A NASILENIE OBJAWÓW ZESPOŁU STRESU POURAZOWEGO U OSÓB PRZESIEDLONYCH W WYNIKU KONFLIKTU ZBROJNEGO

DISTRIBUTION OF RESOURCES AND INTENSIFICATION OF POSTTRAUMATIC STRESS DISORDER OF DISPLACED PEOPLE AS A RESULT OF MILITARY ACTION

Aleksandra Radoń a.radon@tlen.pl
Katedra Psychoprofilaktyki Społecznej
Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II al. Raławickie 14, 20-950 Lublin

Abstrakt

Zespół stresu pourazowego to zaburzenie, które powstaje w wyniku zetknięcia się ze stresem o dużym natężeniu. Według doniesień z badań, jedynie 1% osób wystawionych na sytuację stresową, doznaje Zespołu Stresu Pourazowego (PTSD z ang. Posttraumatic Stress Disorder). Na podstawie Teorii Zachowania Zasobów Hobfolla (COR z ang. Conservation of Resources) dokonuje się próby poszukiwania zależności pomiędzy dystrybucją zasobów a nasileniem objawów zespołu stresu pourazowego.

Teoria Zachowania Zasobów S. Hobfolla (COR)

Główne założenia teorii:

•ZW.

- Stres pojawia się w okolicznościach związanych z groźbą utraty lub z faktyczną utratą zasobów niezbędnych do przetrwania jednostki. Osobę rozpatruje się tutaj w kontekście rodzinnym i społecznym.
- Ludzie inwestują to co mają subiektywnie cennego w oczekiwaniu na zyski. To pozwala na rozumienie stresu jako sytuacji w której zainwestowanie zasobów nie przynosi satysfakcjonującego zysku a jest równoznaczne z poniesieniem straty.

W myśl teorii Hobfolla **stres pojawia się gdy :**

1. istnieje groźba utraty zasobów
2. dochodzi do faktycznej utraty zasobów
3. zainwestowanie znaczącej ilości zasobów jednostki nie przynosi oczekiwanego zysku

ZASOBY – do zasobów zaliczane są przedmioty, warunki, cechy osobowości i pokłady energii, które służą do przetrwania, albo są środkami do uzyskania środków potrzebnych do przetrwania.

Reguły Teorii Zachowania Zasobów S. Hobfolla :

I reguła COR : utrata zasobów jest niewspółmiernie bardziej wyrazista od zysku

Wniosek : osoby dysponujące większymi zasobami są mniej narażone na ich utratę i mają większe możliwości odnotowywania zysku. Osoby mające mniej zasobów są bardziej narażeni na ich utratę i rzadziej odnotowują zyski.

II reguła COR : ludzie muszą inwestować zasoby, by zapobiegać ich utracie, rekompensować sobie straty oraz zyskiwać nowe zasoby

Wniosek : Niedostatek zasobów nie tylko powoduje wzrost ryzyka straty, ale sprawia też, że strata początkowa pociąga za sobą kolejne.

Zespół Stresu Pourazowego (PTSD)

Kryteria diagnostyczne PTSD wg DSM-IV-TR:

- A. osoba doświadczyła traumatycznego zdarzenia** przy spełnieniu dwóch kryteriów : (1) osoba przeżyła, była świadkiem lub w inny sposób miała do czynienia ze zdarzeniami zagrażającymi jej życiu lub zdrowiu, (2) reakcje tej osoby cechowały się silnym strachem, bezradnością, przerażeniem
- B. traumatyczne wydarzenie jest stale ponownie przeżywane** w w co najmniej jeden sposób : (1) powracają intruzywne i stresujące wspomnienia dotyczące zdarzenia, (2) powracające, dręczące sny związane z wydarzeniem, (3) odczucie jakby traumatyczne zdarzenie ponownie nastąpiło, (4) odczuwa silny stres w przypadku ekspozycji na wewnętrzne lub zewnętrzne sygnały, (5) osoba odczuwa fizjologiczne reakcje na wewnętrzne lub zewnętrzne bodźce symbolizujące lub przypominające traumę
- C. osoba uporczywie unika bodźców związanych z traumą i odczuwa ogólne odrętwienie**, co przejawia się : (1) usiłowaniami uniknięcia aktywności związanych z traumą, (2) usiłowaniami uniknięcia myśli związanych z traumą, (3) niepamięcią aspektów traumy, (4) ograniczonym zainteresowaniem i udziałem w ważnych aktywnościach, (5) poczuciem oddalenia lub wyobcowania, (6) ograniczonym zakresem afektu, (7) poczuciem ograniczenia perspektywy życiowej
- D. utrzymujące się objawy wzmożonego wzbudzenia** przejawiające się co najmniej dwoma : (1) trudnością z zasypianiem lub snem, (2) drażliwością lub wybuchami gniewu, (3) trudnościami z koncentracją, (4) wzmożoną czujnością, (5) nadmiernie silnymi reakcjami na niespodziewane bodźce
- E. zaburzenie trwa dłużej niż 1 miesiąc**
- F. zaburzenie powoduje klinicznie istotny dystres lub upośledzenie funkcjonowania społecznego, zawodowego lub w innych ważnych dziedzinach życia**

Zagadnienia związane ze następstwami stresu traumatycznego i PTSD cieszą się dużym zainteresowaniem wśród badaczy. Obecnie prowadzi się badania dotyczące rozpowszechnienia PTSD w różnych populacjach i jego współwystępowania z innymi zaburzeniami psychicznymi. Poszukuje się również czynników, które wskazują na adaptację potraumatyczną, zależności dotyczących wpływu traumy na rozwój czy fizjologicznych konsekwencji traumatycznego stresu. Rzadkością są jednak badania, które pokazują jakie czynniki korelują z nasileniem objawów zespołu stresu pourazowego, a szczególnie mało jest badań, które wskazują na czynniki ochraniające przed powstawaniem PTSD. Dzięki teorii zachowania zasobów S.Hobfolla, możliwe jest sprawdzenie poziomu poszczególnych zasobów w perspektywie czasowej. Korelując to te wyniki z nasileniem objawów Zespołu Stresu Pourazowego, można wnioskować o ewentualnych czynnikach ochraniających przed PTSD a także takich, których wysoki poziom wpływa na jego powstawanie. Badania takie zostały podjęte w ramach seminarium magisterskiego Psychoprofilaktyka patologii społecznej, pod kierunkiem dr hab. Iwony Niewiadomskiej. Badania zostaną przeprowadzone na grupie osób przesiedlonych wskutek konfliktu zbrojnego na Ukrainie.

Literatura :

1. Hembree, E.,A., (2014). *Przedłużona ekspozycja w terapii PTSD*. Sopot, GWP.
2. Lis-Turlejska, M. (2002). *Stres traumatyczny. Występowanie następstwa terapii*. Warszawa, ŻAK.
3. Hobfoll, S.E.,(2006). *Stres, kultura i społeczność. Psychologia i filozofia stresu*. Gdańsk, WP.